

LA FEMOSA

ARTESA DE LLEIDA

CLUB DE FUTBOL ARTESA. EQUIP INFANTIL CAM-
PIO DE LA LLIGA DE PRIMERA DIVISIO DE LES
COMARQUES DE PONENT EN LA TEMPORADA ACTUAL.

PÒRTIC

Torras i Bages va dir una frase que s'ha fet cèlebre: "Catalunya serà cristiana o no serà". Per a Torras i Bages aconseguir una Catalunya cristiana era la seva màxima aspiració i que, segurament, hauria preferit una Catalunya cristiana a una Catalunya lliure. aquesta frase del famós bisbe de Vic ha estat repetidament copiada pels uns i pels altres, adaptant-la, però, a les seves conveniències: "Catalunya serà socialista, ecologista, solidària etc. etc., o no serà". El més greu de tot això és que tots interposem la nostra ideologia al nostre patriotisme. Perquè molts cops, després d'aquesta frase hem pogut sentir: "Si Catalunya no és socialista, ja no m'interessa ni gens ni mica", i els altres pel seu costat diuen el mateix, i això vol dir que, en bona part, la gent són intrangigents amb la ideologia

dels altres; sembla que en un principi tothom estem d'acord amb el dret que té Catalunya d'assolir la seva plena sobirania; molta gent de les diferents tendències és independentista, però la independència de Catalunya va molt lligada al que ells creuen que ha de ser aquest país un cop sigui sobirà, i per això, si no és marxista, atea, cristiana, monàrquica o republicana ja no els interessa aquesta independència.

A Catalunya, com a qualsevol país del món, hi ha ateus, creients, gent d'extrema dreta i gent d'extrema esquerra, hi ha gent progressista i gent conformista, hi ha tolerants i intolerants, i que és ben segur que la societat catalana seguirà essent plural sigui o no independent. sembla ben lícit que cadascú de nosaltres idealitzi Catalunya segons la nostra manera de per-

sar, els uns la voldriem progres-
sista i solidària, els altres
cristiana i mística, els de més
enllà neta i sense cap mena de
contaminació...

segurament que les coses
van com van perquè mai aconse-
guim posar-nos d'acord del tot;
sempre hi ha algun punt o alguna
cosa que ens separa i, natural-
ment, sempre volem que siguin
els altres els que aflueixin i
ens donguin la raó. ¿Si tots vo-
lem una Catalunya lliure, per
què no ens posem a treballar per
a aconseguir-ho, tots junts, dei-
xant a part (per a sempre) la
nostra manera d'idealitzar Cata-
lunya?. Aquesta pregunta l'hau-
ríem de repetir en tots els sec-
tors socials i ideològics, i la
resposta que n'obtidriem seria
la vàlida. Per exemple: Per què
hi ha tants partits d'esquerra

que es diuen comunistes i no hi
ha "només" un partit comunista?.
Quina diferència o discrepàncies
separa els uns dels altres?. Si
tothom creu en Crist, per què hi
ha tantes esglésies que es diuen
cristianes i no "només" una ES-
GLÉSIA CRISTIANA?. Si els ecolò-
gistes volen l'equilibri natural
del món, per què hi ha tantes
alternatives al "color verd" i
per què competeixen entre elles?
i etc. etc. i etc.

Catalunya serà catalana o
no serà, perquè tot, absoluta-
ment tot el que es faci per con-
seguir la independència d'aquest
país s'ha de fer pensant que
aquest país és Catalunya i que
l'hem d'acceptar tal i com és i
no tal i com la voldriem o la
somiem, perquè, si no ho fem
així, correm el risc de perdre
bous i esquelles.

LA FEMOSA
REVISTA D'OPINIÓ
I D'INFOMACIÓ
LOCAL

Segona Epoca N° 95

Maig 1988

EDITA:

Agrupació Cultural

"La Femosa"

Castell N° 23

Artesa de Lleida

DIPOSIT LEGAL:

L-264-1981

Els articles i opinions que apareixen a les planes de LA FEMOSA, reflecteixen únicament l'opinió de llurs signants.

AMB ELS SUPORT DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA.

ÍNDEX

PORTIC	1
NOTES I NOTICIES	4
L'EQUIP INFANTIL D'ARTESA (poesia) per Josep M ^a Cuadrat i Ribelles .	6
FA 40 ANYS per Euterpe	7
EXPLOTACIONS FAMILIARS AGRARIES (RIP) per Jomaes	8
BALANC GLOBAL DE LA RECOLLODA DE MATERIALS (curs 1987-88)	10
RESPOSTA A L'ARTICLE: "El que no són pessetes són punyetes" per Eulàlia Solà	11
LA FARGA CATALANA per Lluís Gil	15
23 D'ABRIL per Euterpe	18
RECORDANT UN FET PASSAT per Cèlia	19
A LA TIA BEPETA per F. G. F.	21
RETROBAMENT per Ramon Nonat	22
EL CACADOR DE PERDIUS per A. Costafreda	24
FOLKLORE ARTESENC (8) (Els pobles de l'entorn)	29

EL PERSONATGE DEL MES

FRANCESC SANTPONS I ROCA (Barcelona 1756-1821). Metge i inventor. Estudià a Cervera i es doctorà a Osca. Amplià estudis de física a l'estranger. El 1786 guanyà un premi a la Société Royale de Médecine de París. Col.laborà amb Francesc Salvà i Campillo en l'experimentació de màquines noves i en la creació d'alguns invents. El 1805 contruí una màquina de vapor per una fàbrica d'indianes. La Junta de comerç de Barcelona el nomenà catedràtic de mecànica a l'escola de la Llotja.

NOTES I NOTÍCIES

LE CAMPANES

Durant uns quants dies no han tocat les campanes al nostre poble i aquest fet ens ha recordat aquella cançó:

Quina desgràcia per un poble
no poder sentir tocat
nirelletge ni campanes

amb tants quartos que hi ha.

Ara, però, no és que s'haguessin esquerdat ni res d'això, la causa va estar que es van despenjar per automatitzar-les. Ara es poden tocar tots els tocs sense sense pujar al campanar; és un avenç tècnic que no sabem si do-

narà els resultats desitjats, però que, potser, no hi havia més remei que arribar-hi.

de moment ha canviat el ritme de tocar quarts i hores; les campanes han perdut aquell ressó especial al qual estàvem acostumats, ara toquen molt més drepessa (a vegades dóna la sensació que toquen a foc) i les campanes no tenen temps de deixar el seu drinc. esperem que això sigui una cosa que es pugui corregir...

LA SETMANA CULTURAL

Enguany hem fet la novena Setmana Cultural (la novena ja!) Ha estat una setmana discreta en quant a la qualitat dels actes, però molt plena de contingut. Hem de tenir en compte que aquesta setmana ha tingut vuit dies i que omplir vuit dies de coses vol dir tota una feinada a més a més d'unes despeses importants, i això ho diem com si res, com

si ja estiguéssim de tornada de tot.

Hi ha hagut esports: campionat de bitlles i futbol i un dinar de germanor organitzat per les dones del Grup de Bitlles. Hi ha haut dos concerts, un a l'església i l'altre a la Sala d'Actes de Casa de la Vila. Cinc conferències: "El Milenari de la independència de Catalunya" per

Dolors Visa i Oró. "Relació Pares i Fills" per Jacint Guàrdia. "Els Problemes Econòmics de l'Església i Provables Solucions" per Jordi Montaña carrera. "Centrals Nuclears i Energies Alternatives" per Joaquim Coromina, i finalment "València, una Ciutat de Novel·la Negra" per Ferrant Torrent. També hi ha hagut un homenatge a la gent de la tercera edat, un cineforum i un es-

pectacle fi de festa coma cloenda de la Setmana Cultural.

Passada ja aquesta Setmana Cultural, s'ha de començar a treballar per la Setmana Cultural que farà deu, i per això potser caldria canviar una mica el ritme i intentar fer una setmana cultural diferent o almenys renovable, encara que això, és clar, aviat està dit.

FUTBOL

Es innegable que el C.F. Artesa, aquesta temporada va molt bé; tots els equips estan ben classificats, però cap com l'Equip Infantil, ja que aquest ha quedat campió de zona de la seva categoria i per això ha entrat dins del campionat de Catalunya.

El dissabte dia 21 d'aquest mes, els Infantils d'Artesa van disputar el primer partit vencedor pel campionat de Catalunya, contra l'equip del Masnou (cam-

pió de les comarques barcelonines) al cam de l'Artesa, el resultat va estar molt desfavorable a l'Artesa (0 a 5), els xiquets del Masnou van demostrar el seu grau de preparació tècnica. De totes maneres, que els xiquets de l'Artesa hagin arribat a ser campions del seu grup ens satisfà força, i per això, des d'aquestes pàgines, el volem felicitat de bo de bo.

L'EQUIP INFANTIL D'ARTESA

A l'amic poble d'Artesa,
Comarca del Segrià,
pel Futbol són gent entesa,
i tots hi volen jugar.

I, per tenir un bon equip,
d'Albagès s'han reforçat,
uns xavals amb molt d'esperit,
que hi van tots il.lusionats.

Amb nois d'Albagès i Artesa,
fan un equip infantil,
fent el joc tots d'una peça,
jugant tots amb molt estil.

Essent cosa que agrada,
l'esport a la Joventut,
el Futbol cosa sagrada,
és el joc més volgut.

Jugant si ve amb parsimònia,
fent un joc molt ben trenat,
amb jugades no d'almoïna,
que són del públic agrat.

Amb combines de tot mèrit,
estant un joc tant viril,
on, un els veu i diu amb crèdit,
no semblen pas infantils.

I, fent joc de categoria,
tot molt ben organitzat,
qui els entrena ho fa amb dèria,
i el públic queda admirat.

Un senyor molt bé els entrena,
que el Futbol l'entén bastant,
amb molta glòria i cap pena,
que s'anomena Mayan.

Quan de pena no en té pas cap,
amb els resultats que treuen,
si guanyen el Campionat,
els honors amb ell els deuen.

Afeccionat a la caça,
n'està molt l'entrenador,
pel Futbol no es mou de casa,
essent l'esport del seu amor.

I, responent així l'equip,
ja cantaran l'aliró,
ho faran tots amb un fort crit
l'Artesa és Campió.

Josep Mª Cuadrat i Ribelles

FA 40 ANYS

Des que un senyor que es deia Tomas Jefferson, va signar la declaració d'independència dels Estats Units, a la fi del segle XVIII, i que els seus homònims francesos uns pocs anys més tard varen aprovar una constitució en una forma pareguda a la que ara per ara és el vertex de les normes de convivència de la majoria dels països, la persona ha tingut sempre una certa temptació a fer certes declaracions de caire universal dels drets humans. Així enguany fa 40 anys que l'Organització de les Nacions Unides varen proclamar la Declaració Universal dels drets humans.

Però per desgràcia una cosa ben diferent són les declaracions que gairebé no pasen d'ésser més que una proclama de bones voluntats (d'aquelles que diuen que el camí de l'infern n'és ple), i per l'altra la plena efectivitat d'aquests drets.

Aquest tema ha estat retret constantment a la política dels grans blocs, el Sr. Reagan, re-

treu al Sr. Gorbtxov la impossibilitat material d'exercici de tots els drets al país dels soviets, i aquest segurament li diu contestar on són els drets dels vint milions de ciutadants dels Estats Units que viuen de la beneficiència pública.

Els informes d'associacions internacionals com pot ésser Amnesty, o Justícia i Pau, demostren la vulneració reiterada, per parts dels poders públics dels drets més elementals inherents a la dignitat humana, sense que sigui patrimoni exclusiu d'una forma determinada de govern si no que també les violacions han esdevingut de caràcter universal.

Però al costat de les grans violacions, n'hi ha d'altres de força subtils, que costa de diferenciar del comportament normal dels altres, i per això fa difícil la seva denúncia i persecució.

Darrerament tinc la impressió que la crisi s'agreuja, properes ja unes eleccions, em so-

nen sospitosos tants mil·lenaris inauguracions, exposicions, i denúncies. Em sento informat d'una forma adulterada, sense saber on trobar-hi la substància.

Per acabar-ho d'adobar, sovint estem força condicionats per una espècie d'autocensura pel que diran; hipersensibles a la crítica, anem barrant el pas a la nostra llibertat de pensament i expressió, intentat con-

temporitzar amb totes les situacions, buscant a la fi, quedar bé amb tothom, com si això fos possible, sense quedar bé amb si mateix.

Per sort encara hi ha llocs com aquestes pàgines, a les quals la censura no ha tingut a bast, i on els meus pensaments floreixen com les roses, amb punxes, i sovint sense gaire olor.

Euterpe

EXPLOTACIONS FAMILIARS AGRÀRIES (RIP)

Voldria intentar explicar alguns dels aspectes, que ens portaran a l'extinció d'una raça pagesa anomenada EFA, per un depredador anomenat capital monopolista.

En primer lloc ressaltar que la CEE, no és tal comunitat sinó que és un estat més d'aquests monstre anomenat made in USA, i que mai no ha estat amic dels pobres.

En segon termini per la po-

lítica econòmica desenvolupada pel PSOE, i que no és altra que el capital li mana i ell accepta per conservar el poder.

Per tant el petit pagès en no tenir diners suficients ha d'anar a trucar a la porta dels crèdits de la banca privada i endeutar-se progressivament, quasi amb tota provabilitat que l'últim termini del crèdit coincideix a tornar a renovar l'equip de treball, que és el ma-

teix que dir, sortir d'un refredat per agafar una pulmonia.

Per això els petits pagesos que som jo, tu i tu, hem de produir cada cop més per poder sobreviure i això sols s'aconsegueix explotant-se un a si mateix i la seva família, treballant com un "burro" i renunciant a una millor qualitat de vida.

I per què empitjora la situació del petit i mitjà pagès, senzillament perquè els preus rebuts per l'agricultor pugen poc, mentre els de compra d'insecticides, adobs, estris per al treball i diners emprats per a fer front a tot això pugen sense parar cada cop més.

Quan dins l'agricultura encara no havia entrat això del desenvolupament capitalista, tenir terres era quasi tenir-ho tot, ja que la terra assegurava al menys el plat de sopes per a

tota la família. Avui en dia la terra no assegura res i la seva importància tan sols es limita a tenir-ne un bocinet al costat del xalet (del xalet dels que no són pagesos s'entén).

I per acabar i a manera de resum de tot el que he escrit, voldria recordar les sàvies paraules d'un "cap" indi: Això sabem la terra no pertany a l'humà l'humà pertany a la terra. Això sabén.

Tot va encreuat, com la sang que uneix una família. Tot va encreuat.

Tot el que passi a la terra li passarà als fills de la terra. L'humà no va teixir la trama de la vida; ell sols és un fil. El que fa amb la trama s'ho fa a ell mateix.

Contaminem els seus llits i una nit apareixeran ofegats amb les seves pròpies deixalles.

Cap Indi Seattle 1854

Jomaes

BALANÇ GLOBAL DE LA RECOLLIDA DE MATERIALS - CURS 1987-88

Amb aquest comunicat, breu, pretenem de donar una valoració i un balanç final del primer curs escolar dedicat a la recollida de materials, l'últim devendres de cada mes, amb la finalitat de vendre'ls per a ser posteriorment reciclats, alhora que els alumnes de 8é de Bàsica de les escoles locals dedicaran els cèntims que en treuen per l'excurció fi de curs. Els alumnes han rebut el suport tant del col·lectiu "Alternativa" com del mateix Claute de Professors.

Amb aquest mes de maig tanquem el primer cicle de recollida; deixant l'estiu perquè tots puguin fer vacances i el proper curs escolar tornar a emprendre la tasca, si cal, amb noves suggerències per tal de millorar en allò que es pugui. Amb tot, el balanç ha estat ben positiu. Des del primer mes al darrer, tots els alumnes han anat participant amb força regularitat i lliurament, sense que en cap moment sorgissin problemes rellevants que suposessin un raplantejament o una davallada en la continuïtat i efectivitat de la recollida. El final ha estat celebrat amb una valoració positiva sobre el treball i l'objectiu de la feina feta. Per tant, tots els qui directa i indirectament hi hem participat ens n'hem de felicitar. Voldríem agrair d'una manera especial la participació de la gent; la manera com obeint la crida per altaveu han anat col·laborant d'una manera decidida i determinant en la tasca, fent possible de rebassar en molts cassos els 1.000 quilos que ens demanaven com a mínim per tal que la recollifa es, pugués portar a terme.

QUANTITATS QUE S'HAN RECOLLIT DE GENER A MAIG

Cartro/paper	4.475 Kg.
Vidre verd (Xampany/cava) . .	1.661 "
Vidre (en general)	1.888 "
Metall	1.155 "
Plàstic	422
Total	9.601 Kg.

Queda per desglossar 2.350 Kg. que corresponen al mes passat i part d'aquest. Quan es cobrin els dos darrers mesos s'haurà cercebut un total, aproximat, de 35.000 Pts.

Et recordem que darrera la teva acció hi ha molt més que el que acabem d'esmentar que per si sol ja té prou significat. A aquest hi hem d'afegir la defensa del medi ambient amb el qual aquesta activitat pren un nou suggeridor sentit.

"Alternativa Ecologista d'Artesa"

RESPOSTA A L'ARTICLE:

'EL QUE NO SÓN PESSETES SÓN...'

Bé Cèlia, d'entrada t'he de dir que estic d'acord amb tu respecte el contingut general del teu article però potser caldria analitzar, en cara que sigui molt suscintament, algunes de les causes que porten la societat actual a moure's amb tanta freqüència dins les coordenades del materialisme i la "pela". Les causes ben segur que les intruïm o les sabem tots, però dites així en veu alta acon però dites així en veu alta acon seguirem si no espantar el "monstre" al menys desenmascarar-lo, donar a cada cosa cada cop més, el seu valor real, i, sobretot, sentir que moltes coses que ens envolten poden ser, fins i tot més vives, plenes, emotives i riques que el mateix afany o fet de posseir.

Si més no, hom s'adona amb facilitat que, avui per avui dins de la nostra societat accidental tecnificada i consumista, TENIR equival a SER, fins al punt que més és aquella persona que

més té, consumeix més (és a dir fa públic el seu poder) i d'una manera més ràpida. Aquesta relació no és nova, es perd en la nit dels temps. La diferència està que molt abans no hi havia aquest desig tan generalitzat i esbojarrat de posseir per la senzilla raó que les classes populars es movien dins d'una altra escala de valors com a resultat també del lleu poder adquisitiu que els imposava el tipus de societat del temps. Tota persona tenia dret a sobreviure però li estava ben vetat l'ascens social això quedava reduït a una minoria sempre selecta. Arribats al segle XIX i a la revolució industrial calia cercar una classe majoritària que fos capaç de consumir allò que es produïa cada cop més a gran escala, és la crasse social butgessa seguida de la proletaria i la pagesa que ja poden, amb el parany de la democratització de les formes de vida, tenir accés a una altra manera de viure,

se'ls obria la porta del benestar i de la llibertat, però un benestar i una llibertat que no han deixat mai d'estar controlats. La roda econòmica del consumisme és tan important per els poders fàctics i el mateix govern que esdevé la seva pròpia raó de ser; la seva filosofia és la del materialisme a ultrança que ens arriba a través dels canals habituals dels mitjans de comunicació amb propaganda incorporada. Així han arribat a fer-nos creure d'una manera gairebé obsessiva, que tu anomenes amb molt d'encert "droga", que la clau de tot està en el poder adquisitiu de cada u. Però ja afegiria poder adquisitiu de "no importa què": diners, possessions, èxit... coneixaments, estudis... és a dir allò que et pot donar algun tipus de poder i sobirania damunt dels altres. Ens han traslladat la seva filosofia materialista de les coses i els éssers, ens han buidat per dintre, no és la nostra pròpia força la que fa moure les coses sinó la seva. És pràcticament impossible d'escapar a llur control i assistim astorats a un tipus de societat que està lluny

d'ésser la del benestar i la llibertat, és la societat de l'egotisme, el neguit, les presses, l'antagonisme, l'individualisme... És una societat malalta, té la indigestió del materialisme, és una societat immadura, el desenvolupament tecnològic-científic queda molt lluny del nostre abast i control i som incapaços de reaccionar davant d'aquesta realitat tan sobtadament i repetidament nova que se'ns imposa a través dels "mass media". Qui no es deixa seduir davant de les llampants imatges de la societat del benestar?. No és cert que la publicitat ens ajudi a triar el producte que més ens convé, ni tampoc a satisfer les nostres necessitats, sinó que el seu objectiu és el de crear-nos-les, és un dels camins més eficaços que fa moure la roda de l'economia, forma part de l'estructura social. Com hom comenta a la revista "Papers", Nº 10, pàg. 98 de la U.A.B. "La publicitat el que fa és reproduir la ideologia dominant... No és circumstancial és estructural. El discurs publicitari no es fa a nivell de la consciència sinó del subconscient". No empra

un discurs racional i objectiu. Les seves imatges són encantadores però il·lusòries i irreal, ens ajuden a escapar de la realitat i ens arriben a fer creure conscient o inconscientment que la clau de tot està a posseir això i allò, no importa que, ni si ho necessitem realment. Han fet del materialisme un déu, encara que sigui, i vet aquí la paradoxa a càrrec de la nostra llibertat: llibertat de ser, de ser nosaltres mateixos entre els altres, i d'acceptar i d'ésser acceptats amb les nostres pròpies limitacions, sense la disfressa del "tenir" i les actituds fades, superficials i "modernes" imposades per la moda de torn. I la llibertat de sentir (sentir les nostres autèntiques necessitats i sentiments, no els que ens han imposat). Llibertat de pensar, de decidir... Dins una societat "moderna i democràtica" com la nostra, neguen en essència allò que de paraula ens donen. Només té valor allò que es controlat per ells (el gran capital, multinacionals, les grans cases comercials...) de manera que qualsevol objecte que no és garantit per una marca

prestigiosa, perd notablement l'encant. Però fins i tot aquella persona que pot tenir allò que desitja, no vol dir que pugui solucionar els seus problemes íntims, interns. Només amb el TENIR no es pot omplir el SER.

Per altra banda el preu del TENIR solo ser molt car: treball excessiu i a contrarellotge, amb la finalitat de pendre temps al temps i traduir-lo en pessetes o en un lleure poc creatiu i igualment buit i superficial que forma part de l'engranatge i s'avé perfectament amb el tipus de societat descrita. Hi ha altres apartats que no he esmentat que podrien acabar de definir l'actual societat industrial. Alguns d'ells estan compresos en aquesta cita textual d'Erich Fromm: "les estupendes realitzacions materials i intel·lectuals de l'era industrial, han de tenir-se ben en compte si hom vol copsar l'entitat del trauma que avui es produeix per la constatació del seu falliment. En realitat és innegable que l'era industrial no ha reeixit a complir la "gran promesa", i un nombre de persones sempre creixent

prenen consciència avui de les dades següents:

-La satisfacció il·limitada de tots els desigs no comporta el "viure bé", ni constitueix el camí per tal d'assolir la felicitat o àdhuc el plaer.

-El somni d'ésser amos absoluts de les nostres existències ha finit quan hem parat esment que tots hem esdevingut uns engranatges de la màquina burocràtica i que tots els nostres pensaments, sentiments i gustos són manipulats pels governs, pels mitjans de comunicació de massa i per la indústria.

-El progrés econòmic ha romàs limitat als països rics, i l'abisme entre nacions riques i pobres s'ha ampliat més que mai.

-El progrés tècnic mateix ha creat perills ecològics i els riscos de conflictes nuclears, i ja sia els uns i els altres tant si actuen aïlladament com conjuntament, poden posar fi a tota la civilització i tal volta a tota la vida". pàgs. 12/13 del llibre: Tenir o ésser

Podríem doncs concloure dient que avui, presumir de consumisme exacerbats i per tant de "peles", és més que res un acte de imma-

duresa i d'irresponsabilitat inconscient. Altrament cada dia a cada moment hi ha moltes coses que ens passen desapercebudes i no els donem cap valor justament perquè no costen res. Però véus per on quan les fem conscients i ens hi comuniquem ens adonem que a través d'elles VIVIM.

"Al carrer sota els arbres, hi ha poesia no escrita; plena de pau i a vegades, plena de tristesa. Una poesia i un fer, que no veiem perquè hi passem com si ni hi fos, adelerats darrera allò, qualsevol cosa, que no ens fa cap falta.

No mirem, ni veiem, ni sabem que hi som. Pensem. Seguim. Orbs a uns invisibles altres que ens rellisquen, s'esvaeixen; sense veure'ls, sense viure'ls. Sense ésser, no saltres, on ells són."

De Rafael Bertran: Ser entre els altres Ed. Edi Liber, Barcelona 1984

Eulàlia Solà

LA FARGA CATALANA

El ferro és un metall conegut des de fa molt temps per l'home ja que contínuament cauen sobre el nostre planeta meteorits d'aquest material. L'home primitiu va aconseguir fer peces, es creu, dedicades a l'ús religiós o màgic donada la seva procedència espacial, això explica l'aparició de petits objectes de ferro abans de l'Edat de Ferro.

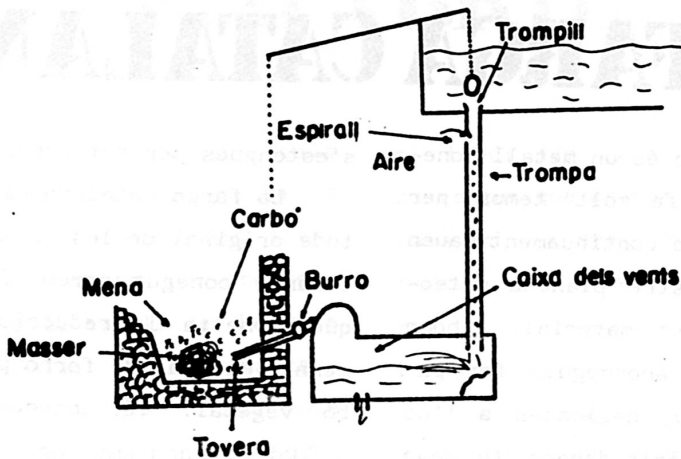
Els hitites foren un poble al sud de la Mar Negra que aconseguiren per primera vegada l'obtenció del metall partint del mineral. Els mètodes que utilitzaven no diferien dels que feien servir els romans posteriorment o algunes tribus actualment a l'Àfrica i consistia a fer un forat a terra barrejant mineral i carbó vegetal bufant a continuació amb la boca o amb manxes.

El ferro tenia l'avantatge, respecte els metalls coneguts anteriorment, que era més resistent i molt més abundant això féu que la cultura del ferro

s'estengués per tot arreu.

La farga catalana és un mètode original de les terres catalanes conegut arreu del món que permetia la reducció de la mena o mineral de ferro per carbó vegetal. Té antecedents a l'Edat Mitjana amb forns que no diferien gaire dels que utilitzaven els romans. Lentament anaren evolucionant fins al segle XVII que fou l'època més esplendorosa. En aquest temps la farga constava d'una peça que la defineix com a tal, i és el mecanisme que introdueix l'aire en el dorn sense cap tipus d'esforç físic, és la "trompa" que aprofita l'efecte Venturi, en poques paraules vol dir que si en un fluïd s'augmenta la velocitat disminueix la pressió, aquest mateix principi s'utilitza en el polvoritzador i en el carburador de l'automòbil.

Quan la farga es posa en funcionament es deixa passar l'aigua des del dipòsit superior per l'espíral, aquí s'hi crea una depressió molt forta produï-

da per un estretament absorbint-se llavors aire. L'aigua i l'aire en forma de petites bombolles baixa canonada avall igual que quan es buida una pica d'aigua i forma un remolí produint-se a quell soroll característic.

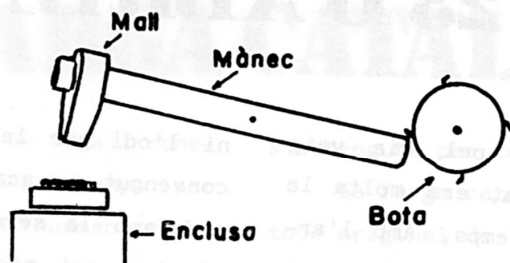
En la caixa dels vents se separa l'aigua de l'aire i com es troba a pressió surt a molta velocitat per la tovera del forn avivant la combustió del carbó.

La manera com es carrega el forn és molt curiosa, s'encèn una foguera en el seu interior per escalfar-lo, posteriorment col·locaven una planxa de ferro que el dividia en dues parts; la part pròxima a la tovera s'omplia de carbó vegetal i l'altra de mineral de ferro, després de

retirar aquesta làmina de ferro, es tapa amb més carbó i es deixa que caigui aigua per la trompa perquè es posi el forn a funcionar.

A l'interior del forn la temperatura és tan alta, uns 1200 °C, que l'oxigen de l'aire reacciona amb el carbó donant lloc a monòxid de carboni que en contacte amb el mineral llibera el ferro en estat sòlid ja que no s'arriba al punt de fusió d'aquest metall que és més alt 1535 °C.

Després d'unes hores de funcionament s'ha produït una bona quantitat de ferro que es troba en forma d'una mena d'esponja plena d'escòria que s'anomena, aquesta massa, amb el nom

Esquema del martinet

de masser. Quan el pes de ferro arribava entre 30 Kg i 50 Kg els obrers desmuntaven una paret del forn, el subjectaven amb tenalles transportaven el masser cap a l'enclusa mentre es trovava al roig viu.

El martinet, un martell gegant mogut per la força de l'aigua, colpeja la massa de ferro incandescent i fa que les partícules de ferro se soldin per l'impacte, poc a poc el cagaferro és eliminat i queda un ferro d'una puresa considerable amb el qual es produïen barres i llan-

des que serviren posteriorment als manyàs i serrallers per a produir armes, armadures, ferramentes, panys, claus, ferradures etc.

La qualitat d'aquests productes i dels nostres artesans es demostra pel fet que moltes d'aquelles peces han arribat fins als nostres dies en bones condicions o bé el fet que el forjat que hi ha al portal de Notre-Dame de París fou construït el 1250 en tallers de Barcelona.

Lluís

23 D'ABRIL

Com tocava pel dia vaig llevar-me d'hora, era molta la feina i poc el temps, Amb l'arnès de les meves conviccions, vaig pujar al cavall de la meva idiosincràsia, no em mancava gairebé res. A la ma dreta duia la llança dels meus principis, i a l'esquerra la cuirassa de la meva educació. Fins i tot el plomàll del casc em donava un cert to de distinció.

Esperonat el corsell vaig endinsar-me pels camins del passat, a la recerca constant de tots els lladres que m'havien robat el temps i els diners, de tots els culpables de les moltes traïcions grans i petites, que havia rebut. Cercava també tots els dracs que estaven ocupant la meva terra, emmetzinant-la i cercant d'ella un profit exclusiu, egoista. Als que empren la nostra cultura en únic profit propi.

Aquell dia no em feia por ni el foc de la seva violència

ni l'odi per la meva persona, convençut que acabaria d'una vegada amb la seva indigna existència, o si més no, al menys, els portaria en dura retirada fora de la meva terra.

Vaig cavalcar hores i hores de sobte a l'horitzó em semblava veure un dels meus enemics; guspiejat per la seva presència vaig accelerar el pas del meu corser, i tal com ens anàvem apropant per a la lluita, el drac s'anava esvaint, fins gairebé no quedar-ne ni el més petit dels rastres, Així una i altra vegada, els perseguia pels mil indrets propers on els havia vist, però ni una sola vegada vaig poder estrenar les meves armes.

Al capvespre cansat de tot el dia de camí, vaig tornar a casa sense ni un sol trofeu de la batalla, i una vegada nu dels meus arnès, esgotades les meves forces em vaig rendir davant del somrius d'una noia de 20 anys que duia una rosa a la mà.

RECORDANT

UN FET PASSAT

De sobte, va a raure entre les meves mans un llibre diferent, diferent a la resta dels que havia vist i tingut fins aleshores. Tenia una estructuració clarament repetitiva i no es veia gens atractiu: era ple de lletres.

Tot va ser començar a llegir i l'interès va venir per sí sol, potser perquè se'm va dir: "Aquí hi ha de TOT, ho explica TOT". Creure que tens a les mans, en un grapat de fulles TOT desperta interès i curiositat. Veia aquella obra com un misteri, que entranyava quelcom inexplicable. Què era TOT, què volien dir-me amb aquest mot tan ampli i general?.

Se'ns dubte se li va donar un valor irreal i se'l va idealitzar per sobre del que li corresponia. Així doncs, no és d'estranyar que un cop passat el període de la curiositat i exploració, que apliquem sobre qualsevol objecte fins aleshores

desconegut, anès decaent.

TOT, va quedar convertit amb el temps en ben poca cosa, no volia dir més que la significació encongida i incompleta d'uns quants mots d'una llengua. Sense saber l'ús i valor real d'aquell tresor tan preciat el vàrem anar deixant abandonat a la prestatgeria. La pols i el temps van convertir-se en els seus grans amics. La ignorància semblava que un cop més tornava a vèncer.

Després de molt de temps, vaig topar casualment amb aquest llibre i jo mateixa em vaig preguntar, recordant el que us he explicat:

-Quin és el seu significat?
Quin és el seu veritable valor?.

Calia buscar una resposta a aquest interrogant que guardava de feia molt de temps i el qual semblava que era el moment de resoldre.

La seva importància no resideix tant en el seu contingut

sinó en el que representa i simbolitza.

Primerament, cal dir que és l'obra escrita que dóna més suport i uniformitat a una llengua. N'és una base i un justificant alhora. Malgrat les seves limitacions és la principal eina que té una llengua per demostrar clarament la seva existència. Així doncs en un país com ara Catalunya que va passar per unes etapes històriques i socials marginatives que tendien a la

desaparició del català com a llengua, és vital l'existència d'aquestes obres que mostren que es tracta d'una llengua que malgrat tot es manté viva.

Ara ja comprenc el per què de la seva cabdal importància, si més no he aconseguit resoldre un dubte que restava pendent des de la meva infantesa; però permeteu-me, per acabar, que us digui el nom concret d'aquella obra: **DICCIONARI GENERAL DE LA LLENGUA CATALANA.**

Cèlia

A LA TIA BEPETA

El rellotge fos hivern, estiu, primavera o tardor, repetia puntual el seu acord amb el moviment solar, insistia en una espècie d'estranya fidelitat a una altra època.

A l'hivern, no sé per què penso en l'hivern, de vegades ens asseiem vora l'estufeta de llenya i em parlava dels llibres que havia llegit o que llegia, tenia ja llavors molts anys i jo molt pocs. I m'explicava les seves preferències pels que estaven escrits en català, en un període en què la nostra llengua oficialment no existia.

Havia llegit molt, moltíssim. Tenia una memòria increïble i malgrat els anys, brillava dins els seus ulls una guspira d'intel·ligència i vitalitat que les circumstàncies de l'existència no havien pogut apagar.

Vivia sola en una casa del meu carrer. Després de quedar-se vídua escollí un sorprenent pacte amb el silenci, potser per a no fer nosa, potser per viure lliure i plenament dels records,

potser per ésser malgrat tot ella mateixa, per seguir una ferma i decidida tendència a la llibertat i que avui defensen tan aferrissadament les feministes. Potser en realitat per tot plegat. Només per Nadal es lamentava de la seva solitud. Quants Nadals la vaig veure plorar, asseguda vora l'estufeta després d'haver-se menjat la sopa i el pollastre. Quants Nadals em vaig prometre visitar-la més sovint sense fer-ho.

Hi havia un mapa d'Europa penjat d'una paret de la cuina, on en un altre temps amb l'oncle Quico, resseguien els avenços de les tropes aliades. No sé per què, jo mirava cap a la mar Bàltica: Lituània, Letònia i Estònia, com ha canviat la geografia! El rellotge però tocava l'hora autèntica. Hi havia també un aparell de ràdio sobre un senzill moble, on tantes vegades hi havia sonat La Pirinaica. Ai! Com m'Agradava aquella ràdio antiga on semblava que s'hi havia aturat el temps.

La van voler convèncer de l la companyia que li faria un te-
levisor, va ser inútil. No ho va
dir mai, però estic segur que
volia continuar a la seva manera
essent fidel a aquell aparell de
ràdio, a aquell mapa d'Europa, a
les seves petites coses, als
seus records, a les seves enyo-

rances, a aquell rellotge que
cantava ininterrompudament l'ho-
ra, l'autèntica, hora. Aquella
en què el sol passa matemàtica-
ment sobre els fusos horaris. A-
vui però, les busques s'han pa-
rat per sempre.

Abril de 1988

F.G.F.

RETROBAMENT

Feia gairebé sis mesos que
no el veia, i de fet he d'adme-
tre que l'enyorava. Mancat de
la tranquil.litat que em dóna,
com un bon amic al qual li pots
explicar gairebé tot, em trobava
orfe de la seva magnitud.

El darrer record que en te-
nia era joiós, propers juguete-
javen infants, i la marca de les
seves caricies era qüestió, gai-
rebé d'hores. Sabia, però, que
estava allí esperant-me, com el
fruit que espera ésser recollit
de l'arbre; sabia que li havia
de comptar moltes coses i, mal-
grat que la seva resposta no fos
entenedora, la sola presència em

donaria la confiança per a anar
endavant un temps més.

Per això en veure'l bramant
em va sorprendre, semblava com si
no em perdonés la llarga absèn-
cia, com si engarjolat em cridés
per no haver estat més aviat amb
ell. Aliat amb una sintonia per-
fecta de color amb el cel, cri-
dava i es movia com queixant-se
per totes les mancances que
d'altres i jo li hem fet; tenia
raó en queixar-se per la bruti-
cia de tota mena que li hem abo-
cat, per l'ús i abús de la cace-
ra de les criatures que ell a-
cull al seu si, com la millor de
les mares, pel desagraïment amb

què el tractem en fer-lo escenari de mil drames de violència, guerra, i agressió.

Però la seva queixa era dolça, continuada i ferma, però dolça, no pas per la impotència sinó per la comprensió que vers els més febles solament poden demostrar els que són veritablement forts, el seu crit era armoniós, sense estrèpit, seguit com el temps, i ferm com la terra. Bramava amb amor, no amb l'amor humà de qui s'enfada si no del que sap que al cap i a la fi, tard o d'hora haurem d'admetre la seva raó, i fer-la nostra.

Amb l'ajut de la pluja va fer-nos refugiar a casa, aliats com sempre, varen demostrar-nos que ells marquen l'espai físic on els humans, que tant ens creiem poder dominar-los, hem de sobreviure, i per a fer-nos saber que no podem sinó acceptar les seves lleis. Amb el cap baix

vàrem admetre la nostra derrota, esperonats en saber que l'aigua era bona per a la terra, i que els fruits d'aquesta ens permetrien viure un altre any.

No tenia cap excusa que el pogués calmar, vaig baixar els ulls, i avergonyit li vaig explicar les maleses que havia fet des que no el veia. No les va perdonar, de fet no calia, solament en tenia prou que em fes palesa la seva presència, la seva profunditat de cor i de contingut, totes les mancances que ha fet i he rebut quedaven de sobte perdudes en la seva magnitud, com alliberant-me d'un pes que gairebé havia esdevingut insuportable, de fet tots dos sabíem que amb la seva companyia en tenia prou per a tornar a començar, com ell fa gairebé cada instant.

I és que necessitava veure el mar.

RAMON NONAT

EL CAÇADOR

DE PERDIUS

A Artesa del Pla, de perdius, sempre n'hi ha hagut, però a finals del segle passat eren tant abundants que fins i tot arribaven a fer els nius prop de les cases del poble. Llavors no hi havia cap llei que regulés la caça, i per això, els caçadors, havien desenvolupat diferents sistemes per a caçar les perdius amb menys esforç: els dies de vent caçaven a "la rameta" que no era res més que camuflar-se en una rama i, anant contra vent s'apropaven tant a les perdius que rarament fallaven cap tret, i els que en sabien tiraven primer al perdigot i a la perdiu vella, llavors les joves ja no alçaven el vol i per això, en poca estona un sol caçador es feia amb tot la volada. Caçaven també al cant: Quan el perdigot cantava (els perdigots, com altres ocells, quan canten no hi senten ni hi veuen) s'hi anaven apropant fins a tenir-lo a tir.

Caçaven també amb reclam; en temps d'aparellament posaven un perdigot en una gàbia (llavors molts caçadors tenien reclams a casa) en un lloc idoni i mentre aquest cantava i atreïa les perdius, el caçador amagat en una "espera" anava matant totes les perdius que s'atansaven. Al temps que les perdius cobaven, en lloc de perdigot sortien amb una perdiu i llavors mataven tots els perdigots amb ganes d'aparellar-se... Hom també s'apoderava dels nius amb ous no cobats i caçaven les perdiganes.

Aquesta història que ara us vull contar, és una adaptació d'una anècdota que em va explicar, un dia, la meua padrina. La història de la cacera de les perdius és ben certa així com la identitat del caçador, però la cosa no va anar com jo l'explico perquè a mi em sembla molt més interessant que la cosa hagués anat de la manera següent:

El Josepet del Peix era un gran aficionat a la caça de la perdiu; en dominava totes les tècniques, a casa seua sempre tenien perdius i perdigots per a fer-los servir de reclam al temps que tocava, però ara mateix lo Josepet no era en la càrcer que pensava sinó que estava una mica preocupat pensant com s'ho faria per anar a cal Grabat del Barbutxo a demanar per a sortir formalment amb la seua filla. Ja feia temps que s'ho romiava; d'això, és clar, amb la Maria ja n'havien parlat, però li feia un no sé què, fer aquell pas i, tanmateix, érem ja a les vigílies de la Festa Major de maig i calia que es decidís d'una vegada...

Aquella mateixa nit, ben decidit ja de fer el cop de coll es va arreglar, i en acabar de sopar ja me'l toniu carrer Nou enllà. No sabia ni el que havia de dir, tímid com era, allò li semblava un calvari... La cosa, d'entrada, no va anar pas malament del tot, el Grabat el va rebre amb una amabilitat que el va sorprendre, el va fer pujar a dalt i allà, amb la seua futura sogra, es van posar a parlar de coses vanals sense acabar d'en-

cetar el tema que li interessava (la Maria, naturalment no hi era i això encara el feia posar més nerviós). Per una d'aquestes casualitats que a vegades passen, va sortir a la conversa el tema de la caça, al Josepet se li va eixamplar el cor, aquest era un tema on ell s'hi sentia còmode; massa còmode i tot potser, perquè quan se'n va adonar ja havia posat la pota en allò més sagrat que tenia el Grabat del Barbutxo hauria volgut mossergar-se la llengua, però ja era massa tard ja que en aquell precís moment i sense deixar-lo acabar sentí que el seu futur sogre li deia amb un cert to que no li va passar per alt: "Així tu te les dones de bon caçador?" i ell, posant-se roig com un perdigot, no va tenir més esme que dir: "Doncs... sí...!". Al Grabat del Barbutxo això que algú se les donés de to el reventava sempre deia: "kuc que s'envanta, l'aubarda i cau". Aquest bordegàs pretenció vol ser el meu gendre? i picat, tot d'una tallà la conversa, dient al pretendent de la seua filla: "Mira noi, si ets tan bon caçador com dius, m'ho hauràs de demostrar. Al tros de la Carre-rada, a la tercera espona, en u-

na falta d'oliver, hi ha una gran mata d'espart; allí hi ha un niu de perdius amb més de deu ous. Demà, "si ets tan bon caçador com dius", en aquesta mateixa hora me'n portaràs la prova. I amb aquestes paraules li va dir adéu.

El Josepet del Peix no se'n sabia avenir, però i com havia estat tan talòs de fer el fatxenda (cosa que per altra part no feia mai) davant el seu futur sogre?. S'hauria llençat de cap contra les parets de tan enutjat que estava amb ell mateix. Aquella nit no va poder aclucar un ull pensant més amb el paper galdós que havia fet que a complir la "prova" que el pare de la seua estimada li havia demanat. A l'endemà tot el matí va anar malmirros, i quan després de dinar, son pare el va veure treure els trastets de caçar (la capsa de la pólvora i els perdigons, ja que el Josep tenia el costum de preparar-se els cartutxos ell mateix) li va preguntar: "Que et passa, noi, quina en tens de cap?, i ell: "Res, que m'ha de passar...?. "Home, tot el dia que et veig capficat, no serà que has renyit amb la

Maria?". "No, i ca, no és res d'això... és només que m'ha passat pel cap de caçar unes perdius...". El seu pare se'l mira de reül i no insistí més, però hauria posat les mans al foc que al seu fill li passava alguna cosa...

Després de preparar els cartutxos, el Josep anà a buscar l'escopeta que ja tenia, de feia temps, desada a la golfa, se la mirà i remirà mil vegades, la desmuntà i la posà dins d'un sac amb els cartutxos i un fil d'empalomar ben encerat. Després se n'anà a treballar una estona, però el seu pensament estava fixat, només, en un sol objectiu i ja començava a estar nerviós i a tenir por; mira que si això no li sortís bé... com s'hi podria tornar a presentar a cal Grabat del Barbutxo?. Era ja més de mitja tarda quan, amb el sac de l'escopeta al coll, s'encaminà cap al tros de la Carrerada on, segons el pare de la Maria, hi havia el niu de perdius, de fet no li costà gaire de localitzar la mata d'espart on hi havia el niu. Efectivament, hi havia dotze ous i la perdiu encara no cobava, això el va aliviar una mi-

ca. Es mirà detingudament el niu fins que s decidí a parar el llaç al lloc més idoni, un cop fet això cercà un lloc per amagar-se. A l'espona de més amunt hi havia una llucada de figuera prou espessa per ser un bon amagatall. Muntà l'escopeta i es disposà a esperar el temps que calgués ben camuflat dins els llucs de figuera.

HI havia encara mitja hora de sol quan va sentir cantar per primer cop el perdigot, tot i que l'esperava el sobresaltà. Sense bellugar-se gens anà girant la mirada poc a poc fins a localitzar-lo, un cop el va veure comprovà que anava sol, la perdiu ja devia ser al niu a pondre. Esperà encara una estona per assegurar-se'n... llavors engaltà l'escopeta, apuntà bé al perdigot i disparà. Amb l'espatec del tret, la perdiu espantada aixecà el vol ràpid quedant, però, atrapada al llaç. Llavors el Josepet sortí del seu amagatall i va correr a agafar la perdiu i el perdigot, va posar la dotzena d'ous en un mocador i se'n tornà ja molt més tranquil cap a casa.

A la nit, després de sopar

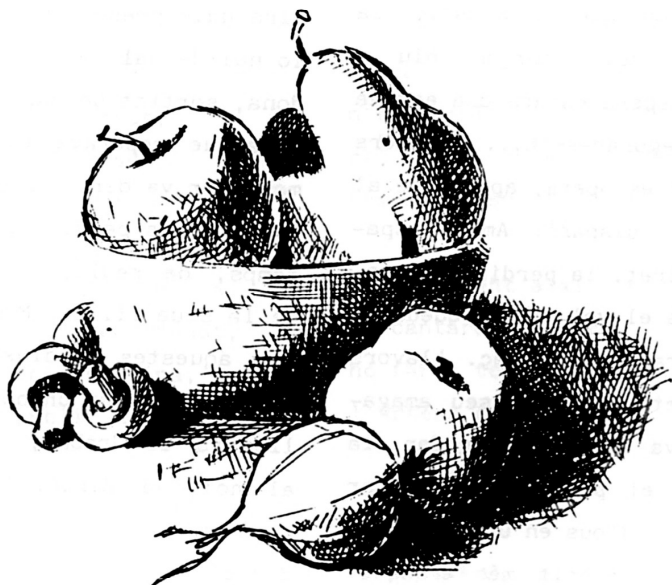
i d'arreglar-se, tornà carrer Nou amunt. Va trucar i quan el Grabat del Barbutxo el va fer puxar a dal de casa, li va dir: "Hem sap greu haverme-les donat de to... és una cosa que no faig mai, però ahir... De totes maneres aquí teniu la prova que em demanàveu", i li allargà les dues perdius i la dotzena d'ous. El Grabat del Barbutxo se'l quedà mirant, primer agradablement sorprès per l'explicació del noi i després per aquella prova que demostrava que, efectivament, el xicot era un bon caçador, i sense dir-li res, cridà a la seua dona: "Mestressa mira quin present nos ha portat lo noi de cal Peix", i la seua dona, sortint de darrera la cortina que separava la cuina del menjador va dir, mirant-se complaguda les perdius i al mateix temps, de reüll, el pretendent de la seua filla: "Mira que bé, amb aquestes perdius la nostra Maria podrà fer un bon dinar", i llavors lo Grabat, encarant-se al noi, li digué: "Mira Peix, demà que és Sant Miquel, primer dia de Festa Major, vine a dinar a casa nostra i així comprovaràs com n'és de bona cuinera la nos-

tra filla. Allò que havia sonat com una sentència va eixamplar el cor del nostre caçador perquè era la prova directa que era acceptat com a pretendent de la Maria, tot i que, ell, encara era hora que ho demanés, però que els altres, naturalment, ja n'estaven de tornada... Entre aquestes, la Maria, que estava escoltant darrera la cortina, va sortir tota riallera i va estar apunt de penjar-se-li al coll i

de besar-lo de contenta que estava, i si no ho va fer es només perquè això, en aquell temps, no s'estilava.

El Josepet del Peix se'n tornà cap a casa seua més content que unes pasqües. Demà seria la millor Festa Major de la seua vida i ja tothom sabia que era el promès de la noia més bonica i eixerida d'Artesa del Pla.

A. Costafreda

FOKLORE

ARTESENC (8)

(ELS POBLES DE L'ENTORN)

Junt amb unes que ja hem publicat, tenim combles que d'alguna manera anomenen o fan referència a poblacions que gosarien dir-ne de la nostra comarca, encara que pertanyin les unes al Segrià i les altres a les Garrigues i l'Urgell. Entre les que ja hem publicat trobem els noms de les Borges, "A les Borges xiques guapes", Vinaixa, "A Vinaixa hi tinc la caixa", i Castelldeu, "A Castelldeu els guapos", vegeu el número de LA FEMOSA corresponent al mes d'Octubre de 1987. Les cobles i cançons que avui presentem són de molt diferent mena, les unes són d'un regust popular puríssim i les altres són, com si diguéssim, d'encàrrec. A cadascuna, quan convingui, els farem un comentari.

La primera que apuntem i que parla de les campanes d'Els Alamús, és molt popular; l'hem sentida en altres llocs i fins i tot l'hem vist publicada en més d'una ocasió, però com sigui que a Artesa és la cobla que ens han repetit més gent, no ens podem estar de posar-la:

Al poble d'Els Alamús
n'hi ha una gran campaneria;
se l'han guanyat fent timons
al tossal de Moredilla.

aquesta altra que ens anomena Arbeca, abans era molt popular a Artesa, ja que la cantava la canalla, quan s'abarallava, per fer enrabiatar encara més el xiquet o xiqueta que sortia perdent:

Ploraire (o ploraira) d'Arbeca,
demà et casarem;
et donarem la vinya
i el tros de Motlleu.

Les que segueixen no eren tan populars, ni d'un bon tros,
però ens anomenen les Borges, Juneda, Torrefarrera i Sant Martí de
Maldà:

Lo "Marrano" de les Borges
allà enrera en va baixar
per a veure les toreres
si en volien torejar.

ooooooo

Les noies de Juneda
totes juguen a un joc;
amb la cua agranem casa
i amb lo cul bufen lo foc.

ooooooo

Són d'un poble petit
que en diuen Torrefarrera;
buscadors de caragols
lladres de l'horta de Lleida.

ooooooo

Al Josepet del Carreter
una l'hi hem de canatar;
es va endur la millor mozza
de Sant Martí de Maldà.

Les cançons que apuntem a continuació fan referència a
Puigverd, l'una és d'un regust anticlerical deliciós i està molt
ben feta. L'altra no és altra cosa que una cançó de veïns per fer
una mica de conya d'un envelat que se'ls hi va emportar en vent:

A Puigverd passa una cosa
que no havia passat mai;
lo ruc negre tira cosses,
la casa damunt devall.

Adéu barret de teula,
adéu sotana i manteu
que tothom et voldria veure
als "profundos" de l'infern.

ooooooo

De l'envelat de borrasses
no us en podeu pas fiar,
pot vindre una borrascada
i a terra us el pot tirar.

En van anar a cal Massot
que els deixessin cobrellits,
com que tenien tantes hostes
tots els tenien als llits.

No en van puguer "alcançar" cap
de la casa del Massot
en van anar a cal Gargori
i encara en tenia més pocs.

Lo Gargori de Puigverd
n'ha quedat arruïnat;
per tres dies de ser festa
cinc saquets de blat menjats.

La que segueix, ja es veu ben bé que no és una cobla popular; és una cançoneta que si traiem el nom d'Artesa hi podem posar el que ens plagui. La gent es recorda que aquesta cobla la va cantar una coral d'Albatàerrec la qual ja havia vingut alguna altra vegada al poble:

Ací al poble d'Artesa
des d'Albatarri venim
per la molta simpatia
que tenim amb els fadrins.

Per allà als anys vint, davant una gran secada que assolà la comarca, tots els pobles van aplegar-se a el Cogul per a fer pregàries perquè plugués (en aquell temps a el Cogul, hi havia un

Sant Crist que tenia fama de miracler). El resultat fou que aquell dia mateix ja va ploure (molts dels que eren a el Cogul es van mullar), i devia de ploure el suficient perquè al cap d'un temps els mateixos pobles van tornar a el Cogul per a donar gràcies. Cada poble ho va fer de la seva manera, però la majoria, pensem, ho devia de fer cantant. Les cançons que segueixen, tot i que mai no anomenen el Cogul hi fan referència pel que ja hem explicat. La primera la van cantar la gent de Puigverd i l'altra, naturalment els d'Artesa.

De Puigverd venim
per segona vegada
amb el cor encés
i de fe arrelada.

Aigua generosa
Vós ens heu donat
honrem vostra imatge
oh Jesús amat.
Honrem vostra imatge
oh Jesús Sagrat.

.....

Gràcies Sant Crist Gloriós
que de Vós hem "alcançat"
la pluja que us demanàvem
pel camp assetegat.

Lo poble d'Artesa agrait
ve avui, amb gran fervor,
a fer-vos promesa solemne
de mai "olvidar" aquest favor.

El mes que ve intentarem parlar de les "cançons de pandero" i de tot allò que hi fa referència, i així, poc a poc, tenir tot el nostre folklore ja publicat.

A.C.

